

Què podem aprendre de la iniciativa Pego Viu i del Proyecto Mosaico?

Suera, Trobada dels Pobles de la Serra d'Espadà

El passat **26 de setembre**, a **Suera**, en el marc de la **XXIII Trobada dels Pobles de la Serra d'Espadà**, vàrem tindre l'oportunitat d'escoltar dues experiències especialment interessants en el moment que viu la Serra d'Espadà després de l'incendi d'aquest estiu.

Néstor Portes, de Pego Viu, i Fernando Pulido, impulsor del Proyecto Mosaico, van explicar dos projectes nascuts també després de grans incendis i que, més d'una dècada després, continuen treballant per transformar els seus territoris i fer-los menys vulnerables al foc.

La SASE va assistir a aquestes ponències i vàrem eixir amb moltes idees i, sobretot, amb una pregunta: **què podem aprendre d'aquells territoris que ja han recorregut una part del camí que ara comencem a la Serra d'Espadà?**

En un moment en què diverses entitats estem impulsant la creació d'una **Coordinadora d'Entitats de la Serra d'Espadà (COESE)**, pensem que conèixer experiències que ja acumulen anys de treball pot ajudar-nos a no començar de zero.

Pego Viu: aconseguir que l'incendi no caiga en l'oblit

Pego Viu va nèixer després del gran incendi que l'any 2015 va afectar les muntanyes de la Vall d'Ebo, Pego i l'Atzúbia, i es va constituir formalment com a associació l'any 2016. Des d'aleshores treballa en custòdia del territori, educació ambiental, voluntariat forestal i gestió de terrenys agrícoles i forestals.

Probablement, la seua principal ensenyança per a la Serra d'Espadà siga precisament esta: haver aconseguit **que la sensibilització que segueix un gran incendi es transformara en treball real i continuat** i no desapareguera quan el foc va deixar d'ocupar titulars.

Durant la seua intervenció, Néstor Portes va deixar una frase especialment contundent: **"Quan un poble ha de ser evacuat per un incendi forestal, és el fracàs de la prevenció"**. No volia dir amb això que tota evacuació es puga o s'haja d'evitar. La seua reflexió apuntava a una qüestió més profunda: els pobles no poden confiar la seua seguretat exclusivament al fet que, quan arribe

un gran incendi, els serveis d'extinció disposen de prou mitjans per defensar-los. La prevenció ha d'haver començat molt abans.

Recuperar i gestionar els bancals que envolten els nuclis urbans, mantindre l'activitat agrícola i ramadera, reduir la continuïtat del combustible o crear perímetres de protecció pot aconseguir pobles més resilients i facilitar que, davant de determinats incendis, les vivendes siguin més defensables i la població pugui romandre confinada en lloc d'haver de ser evacuada.

Aquest plantejament ofereix, a més, un argument molt concret per implicar els ajuntaments: invertir en la gestió del territori que envolta els pobles és invertir directament en la seua seguretat.

Pego Viu combina en aquest camí el **voluntariat, que continua sent una part fonamental de la seua activitat, amb el treball de professionals** per a aquelles tasques que requereixen continuïtat, coneixements específics o una dedicació que no pot dependre únicament sobre persones voluntàries. La seua col·laboració amb l'Ajuntament de Pego es manté des de 2016 i ha permés desenvolupar accions de prevenció, recuperació i custòdia del territori.

Proyecto Mosaico: quan comunitat, universitat i administració es troben

El **Proyecto Mosaico** va nèixer també després d'un gran incendi, el d'Acebo de 2015, a Sierra de Gata. Però la seua relació amb les institucions va ser diferent des del principi. La mobilització social va acabar donant lloc a un conveni entre la **Universitat d'Extremadura i la Junta d'Extremadura**, des del qual es va començar a dissenyar una estratègia participativa de prevenció basada en activitats agrícoles, ramaderes i forestals.

Una de les seues grans innovacions són els anomenats **tallafocs productius**: zones estratègiques on l'agricultura, la ramaderia o els aprofitaments forestals redueixen de manera permanent la quantitat o la continuïtat del combustible, al mateix temps que generen activitat econòmica i mantenen viu el territori.

Però una de les reflexions més interessants del ponent, Fernando Pulido, no va tindre a veure amb la tècnica forestal, sinó amb **com aconseguir que l'administració escolte**. La seua experiència es pot resumir en una aliança molt potent:

Comunitat organitzada + universitat + coneixement tècnic

Quan la mobilització ciutadana és sostinguda, està ben estructurada i compta amb el suport del coneixement científic, resulta impossible per a les institucions ignorar-la.

I hi ha una dada significativa: el Proyecto Mosaico ha mantingut el suport institucional malgrat els canvis polítics a Extremadura. Això reforça la idea que, quan un projecte aconsegueix arrelar en el territori i demostrar la seua utilitat, pot consolidar-se més enllà de les conjuntures polítiques.

El context extremeny i el valencià són, evidentment, diferents. A Extremadura, el territori rural ocupa una posició central en la realitat econòmica, territorial i política de la comunitat. A la Comunitat Valenciana, les necessitats de l'interior competeixen, a més, amb l'enorme pes demogràfic, econòmic i polític del litoral. Aconseguir que la Serra d'Espadà tinga una veu pròpia i continuada en l'agenda pública serà, per tant, un dels nostres reptes.

Aprenentatges per a la Serra d'Espadà

Pego Viu i Mosaico són experiències diferents, però comparteixen principis que poden ser molt útils per a la Coordinadora.

1. **De l'incendi a l'organització.** La mobilització y sensibilització posteriors al foc són una oportunitat, però només serveix si aconsegueix convertir-se en estructures estables.
2. **Previndre és gestionar el territori.** No n'hi ha prou amb disposar de millors mitjans d'extinció. Cal actuar abans sobre les condicions que afavoreixen els grans incendis.
3. **La prevenció pot ser productiva.** L'agricultura, la ramaderia extensiva i els aprofitaments forestals poden generar economia local i, al mateix temps, reduir combustible i crear discontinuïtats.
4. **La població local forma part de la prevenció.** Propietaris, agricultors, ramaders, associacions, ajuntaments i habitants dels pobles no són mers destinataris de les polítiques contra incendis.
5. **Voluntariat i professionalització són complementaris.** La participació ciutadana aporta comunitat, coneixement i capacitat de mobilització; determinades actuacions necessiten, a més, continuïtat professional.
6. **Cal pensar a dècades.** Frenar l'erosió, recuperar bancals, restaurar paisatges i reactivar activitats rurals no són actuacions a curt termini.
7. I, finalment, **una societat organitzada pot influir en les administracions.** Però per fer-ho necessita estructura, coneixement, aliances, perseverança i una veu col·lectiva.

Recuperar també la participació en les decisions

Aquest últim aprenentatge resulta especialment pertinent a la Serra d'Espadà.

Des de la SASE estem trobant a faltar que, en el procés institucional obert després de l'incendi, **les associacions i els col·lectius del territori formen part dels espais on s'analitza la situació i es prenen decisions**. Les reunions institucionals s'estan produint fonamentalment entre administracions i representants municipals, sense incorporar les entitats locals que treballen i coneixen la Serra.

No sempre ha sigut així. Després de l'**incendi d'Artana de 2016**, la Generalitat va impulsar una **Taula de Concertació Postincendi Forestal** per abordar la recuperació de la zona afectada. A la primera reunió, celebrada el 20 d'octubre a l'Alcúdia de Veo, van ser convocades **més de 60 entitats del territori** i hi van participar, junt amb els municipis afectats i els responsables del Parc Natural de la Serra d'Espadà, organitzacions veïnals i col·lectius ciutadans.

Recuperar eixa interlocució no hauria d'entendre's com una reivindicació accessòria. Les experiències de Pego Viu i Mosaico demostren que **la prevenció funciona millor quan les institucions treballen amb el territori i no únicament sobre el territori**.

El camí que ara comença

La Coordinadora d'Entitats de la Serra d'Espadà (COESE) està encara fent els seus primers passos. Des de la SASE, com a entitat impulsora d'aquest procés, pensem que una de les coses més intel·ligents que podem fer ara és aprendre de qui porta més de deu anys treballant en problemes semblants.

Cada territori té unes característiques, una economia, una estructura de propietat i una realitat social diferents. Però sí podem analitzar què ha funcionat, quines dificultats han trobat i quins errors podem evitar.

Una possibilitat concreta que ens sembla especialment interessant seria **explorar la incorporació o col·laboració de la Coordinadora amb la Xarxa de Territoris i Iniciatives Mosaico**, creada precisament per connectar experiències que utilitzen la gestió activa del territori davant dels grans incendis, compartir coneixement i generar aliances entre territoris.

El foc obri durant un temps una finestra d'atenció social. Després, inevitablement, els titulars desapareixen i l'atenció es trasllada a altres llocs.

El vertader repte és **aconseguir que la preocupació dels primers mesos es convertisca en organització, projectes i gestió continuada del territori**.

Pego Viu i el Proyecto Mosaico demostren que és possible mantindre eixe treball durant anys.

Des de la Societat d'Amics de la Serra d'Espadà volem agrair especialment a **Néstor Portes, de Pego Viu, i a Fernando Pulido, del Proyecto Mosaico**, que compartiren a Suera la seua experiència, els seus encerts i també les dificultats que han trobat durant aquests anys.

Escoltar aquells que ja han recorregut aquest camí ens motiva i ens ajuda a pensar com volem recórrer el nostre.

Societat d'Amics de la Serra Espadà (SASE)

8 d'octubre de 2026